

Abonamentul:

pe 1 an 5 cor.
pe 1/2 an 2-50
pe 1/4 an 1-25

ROMANIA:

pe 1 an 7 lei
pe 1/2 an 3-50

TARA NOASTRA

Redacția
și
administrația

SIBIIU
NAGYSZEBEN
strada Morii 8.

Revistă politică-culturală

Apare săptămânal, sub conducerea unui comitet.

Votul universal.

(*) S'au schimbat mult vremile, în paguba Ungariei. Odinioară strașnicul dictator Kossuth Lajos strigă în gura mare, că Ungaria constituțională nu mai poate rămâne sub aceeași dinastie cu Austria absolutistică. Astăzi — Austria democratică provoacă pe domnii din coaliție să respecteze legile țării și să astfel lecții aspre tovarășei sale de dincoace de Laita, Ungariei feudale și obligarhice. Sunt lecții cari dor și compromis cu desăvârșire, în fața lumii culte, pseudo-constituționalismul eghemonilor noștri, cari se cred atât de grozavi, putându-se mândri cu „cel mai splendid parlament din lume“. Splendid, firește, poate fi socotit edificiul pompos de pe malul Dunării, dar — ceea ce se petrece în el, e desgustător din cale afară. Nicăiri nu i-a fost dat parlamentarismului să sufere o derută mai complectă decât tocmai în acest splendid palat al făgăduințelor neîmplinite. Decând l-a închiriat actuala cârmuire, coaliția, s'au adus aci cele mai bătădăreane insulte libertății cuvântului, au fost improșcați cu tot noroiul gurilor nespălate, ghionțiți și dați afară apărătorii sinceri ai drepturilor garantate prin lege... Iar acum tot aci se pregătește planul perfid de-a zădărnici drepturile poporului chiar din momentul, când ele ar trebui statorite prin o lege nouă.

Guvernul coaliționist, — compus din cele mai disparate elemente, între care nu există altă legătură afară de un spirit de castă intransigent, medieval și reacționar — a fost îngăduit a lua frânele conducerii numai cu îndatorirea de a pregăti o lege nouă pentru *votul universal*, lege, prin care trebuia să i se dea țării și poporului o direcție de dezvoltare mai sănătoasă, decât cea din trecut.

Cu guvernul de acum însă popoarele țării noastre au ajuns tocmai în situația oilor din fabula lui Donici, peste cari lupii fiind puși ministri le-au despoiat îngrozitor, până în cele din urmă, după plângeri desperate din partea nenorocitelor victime, lupilor-ministri li s'a dat porunca a lua numai „de oaie o pelciță, și nici un păr mai mult, nimic!“

Așa sunt și șefii coaliției, eroii salimbaci ai frazelor sforăitoare: în loc de-a sporii drepturile poporului, în loc de a pune pe baze adevărat democratice dezvoltarea din viitor a țării, ei se reped cu o lăcomie de lup și asupra neînsemnatelor drepturi, ce le avea poporul până aci și se trudesce a inventa fel de fel de mijloace, prin cari să poată trage pe sfoară țara și popoarele ei felurite. Simțind, că suflă vânturi amenințătoare pentru privilegiile lor feudale, văzând, cum duhul vremii surpă zi de zi cetă-

țile lor de nedreptate nemeșască, își dau toată silința să mântuiască de ruină avitica lor constituție, prin cârpeți și peteciri. Căci îndrăzneala unei reforme democratice le lipsește. Ii sperie chiar gândul unei asemenea reforme, știind prea bine, că Ungaria democratică de mâne nu va putea fi „statul național maghiar“ plăzmit în visurile lor grandomane.

Până le-a fost cu puțință, au tot amânat această reformă. Acum simt și ei, că i se apropie ceasul. Țara întreagă așteaptă cu nerăbdare. Și mare va fi desamăgirea, ce se pregătește mai ales naționalităților și claselor de jos ale poporului, muncitorimii. O foaie socialistă din capitală a publicat săptămâna trecută câteva mostre din planurile ministrului Andrassy. Principiul fundamental al acestui *vot universal* ar fi, să aibă drept la un singur vot toți bărbații trecuți de 24 ani, dar numai dacă știu scrie și ceti. Deci însuș principiul, din care pornește reforma electorală, cuprinde în sine o mare nedreptate: când vine porunca să-ți ia țundra din spate ori să-ți bată vaca la dobă pentru restanță de dare, când te cheamă la sorti și când te împovărează cu aruncuri, — nu-i trece nimănui prin minte să te ispitească, dacă știi, ori nu, scrie și ceti... Cei neștiutori de carte poartă și ei deopotrivă cu cetățenii ceilalți toate greutățile, cari asupra lor apasă cu mult mai rău, tocmai fiindcă sunt lipsiți de învățatură și de carte. Și lipsa aceasta, în cele mai multe cazuri, nu e vina lor...

Dar nedreptatea nu se isprăvește aci. În toată țara ar fi 2 621,894 de inși cari știu ceti și scrie. Suma aceasta, în care se pot amesteca în bună parte și voturile sărăcimii și ale nemaghiarilor, trebuie contrabalansată astfel, ca naționalitățile și socialistii nici-decum să nu poată prinde teren. La rezultatul acesta se țintește prin necurata apucătură, numită *pluralitatea voturilor*. Din suma amintită 757,666 de inși, dintre cei mai bogați și cu învățatură mai multă, vor avea drept la două voturi astfel, încât față de 1,864,228 voturi ale sărăcimii ar sta 1515,332 voturi ale bogătanilor și funcționarilor. Evident, că izbânda va fi totdeauna a cestor din urmă, cari prin fel de fel de uneltiri și presiuni oricând vor putea rupe pe seama lor cât vor voi din numărul celor săraci și dependenți de voința „domnilor“.

După naționalități iată cum s'ar împărți aceste voturi:

	Dintre un vot:		două voturi:		la olaltă:	
		sau %		sau %		sau %
Maghiari:	1,608,779	61.4	492,793	65.0	2,101,572	62.2
Germani:	387,440	14.8	140,158	18.5	527,598	15.5
Slovaci:	301,965	11.5	55,397	7.3	357,362	10.6
Români:	188,599	7.2	37,924	5.0	226,523	6.7
Ruteni:	11,139	0.4	2,030	0.3	13,169	0.4
Croați:	31,543	1.2	5,085	0.7	36,628	1.1
Sârbi:	59,445	2.3	16,978	2.2	76,423	2.3
Alte neamuri:	32,984	1.2	7,301	1.0	40,285	1.2

Câtă nedreptate strigătoare în această înșirare de cifre!

Maghiarii, cari au numai 48.5% din totalitatea locuitorilor Ungariei față cu 51.5% ale celorlalte naționalități, vor avea totuș 2,101,572, adică 62.2% din suma întreagă a voturilor, pe când celelalte naționalități, toate la olaltă, cu abstractia elementului german — soț de arme, deocamdată, al Maghiarilor — abia vor avea 750,390 de voturi, adică 22.3%.

Vom mai reproduce aci următoarea tabelă, din care reiese și mai clar tendința periculoasă a reformei, indeosebi față de Români.

După conscripția din 1900 sunt:

	%	voturi vor avea:	%
Maghiari:	8,588,834 48.5	2,101,572	62.2
Germani:	1,980,423 13.1	527,598	15.5
Slovaci:	1,991,402 12.5	327,362	10.6
Români:	2,784,726 17.1	226,523	6.7
Ruteni:	423,159 2.5	13,169	0.4
Croați:	188,552 1.3	36,628	1.1
Sârbi:	434,641 3.3	76,423	2.3
Alte nații:	3,983,717 1.7	40,285	1.2

La olaltă: 16,721,874 100 voturi vor avea: 3,379,560 100

E clar deci ca lumina seareului, că la nici una dintre naționalități nu e atât de înspăimântătoare disproporția între numărul sufletelor și numărul voturilor. Pe când elementul maghiar și cel german (*fideles nostri Saxones!*) e atât de favorizat, pe când chiar și dintre Slovaci și Sârbi trecuți de 24 ani vor avea vot cam două terțialități, dintre Români abia 1/3 se vor putea bucura de acest drept! Par'că întreagă reforma ar fi îndreptată anume împotriva noastră. Să mai adăugăm la acest tablou sinistru arondarea cercurilor, care în părțile noastre se va face desigur după cea mai rafinată și mai revoltătoare *geometrie electorală*!

O singură mângâiere mai rămâne: devenind lege, reforma aceasta, ne va sili să începem, în alianță cu toate elementele nedreptățite, o luptă nouă, mai îndărătnică și mai întetită. „*Qui perdidit numerum, incipiat iterum*“!

Revizuirea regulamentului intern. Apropiindu-se termenul pentru dezbaterile proiectului asupra votului universal, actualii stăpâni de pe malul Dunării se gândesc cum să-și aștearnă de pe acum, ca să nu fie tulburați în somnul lor de mai târziu. Acest motiv li îndeamnă să revizuiască regulamentul intern al camerei, ca proiectul de lege pentru votul universal să fie trecut cu ușurință prin dezbateri și obstrucția eventuală să fie zdrobită. Se înțelege, că ascuțișul acestei schimbări e îndreptat împotriva noastră. Tot astfel va fi și proiectul pentru votul universal. Prin schimbarea regulamentului, ori-ce împotrivire și ori-ce semne de viață ale opoziției sunt legate de capriciul și bunăvoința președintelui. Noi cari cunoaștem din evenimentele de până acum imparțialitatea prezidențială în camera ungară, ne putem ușor închipui în ce hal va ajunge

libertatea cuvântului pe băncile opoziției. S'ar putea înșiră multe despre cinstea și consecuența acelor oameni din majoritatea actuală, cari prin obstrucție vulgară, prin cea mai mizerabilă batjocură a parlamentarismului, prin bătăi și urlete au ajuns la putere, ca după doi ani de zile să-și renege cele mai elementare principii ale unui trecut de o jumătate de veac. Dar cu mult mai mare decât scârba pentru aceste certificate morale, e amărăciunea ce trebuie să ne inspire nenorocirea noastră. Prin jignirea celor mai firești atribuții ale vieții parlamentare — tot rostul nostru în camera ungară e nul. În asemeni împrejurări, când stăm în fața unor momente atât de grave, gândul nostru se îndreaptă spre deputații cari astăzi reprezintă poporul românesc în parlamentul din Budapesta. A sosit prilejul adevăratei activități. Toate zvonurile dureroase, toate surprinderile oarecum jignitoare, cari au înfățișat clubul deputaților noștri într'o lumină puțin favorabilă, pot fi împrăștiate prin atitudinea unei rezistențe bărbătești. Și n'avem nici un cuvânt să ne îndoim, că trimișii noștri își vor da seamă de importanța momentului și vor pune în mișcare toate forțele cunoscute și toate energiile latente încă pentru apărarea drepturilor.

Măsuri reacționare. Viitoarele proiecte de lege, al căror conținut a fost schițat pe larg de ziarele guvernului — și anume legea electorală și revizuirea regulamentului camerei — cuprind dispoziții absolut reacționare.

E vorba mai întâiu, ca regulamentul camerei să se schimbe în așa fel, ca oratorul din opoziție să nu poată întinde discuțiile. Majoritatea de două treimi, pururea credincioasă guvernului, își rezervă dreptul de a hotări ea asupra timpului desbaterilor și al închiderii lor. Obstrucția cea tehnică mai ales, rămâne zădărnicită. Și toate acestea pentru a despoia pe deputații naționaliști de putința de a desvoltă pe larg gravămintele minorității. Ei bine, aceasta înseamnă un atentat la libertatea cuvântului, pe care o socotim până acum garantată cel puțin în parlament! A vorbi în parlament este un drept modern, cucerit de nevoile și progresele timpului, iar a lua acest drept înseamnă a reveni la vremile de reacțiune, când cugetarea suferea cătușele diferitelor legi de opreliște. Stările noastre parlamentare se vor asemăna deci cu cele din Duma rusească, unde deputații îndură deasemenea asprimea unui regulament draconic. Și asta se chiamă constituționalism!

Și mai umilitoare este știrea despre luarea unui alt drept cetățenesc prin vitoarea lege electorală. Se afirmă că unor cetățeni, celor ce nu știu serie ungurește, li-se acordă dreptul la un singur vot, pe când cunoscătorii limbii statului au două voturi de dat. Cu alte cuvinte, țara se va împărți astfel în două categorii de cetățeni, ceea ce ar fi egal cu întoarcerea la vremile dinainte de 1848, când deasemenea cetățenii nu erau egali în fața legilor, ci se împărțeau în privilegiați și sclavi. Dacă vestea aceasta s'ar adevăra și proiectul „votului universal“ s'ar prezentă într'o formă atât de monstruoasă, ar fi o rușine excepțională pentru țara aceasta. Noi nu credem însă ca Suveranul să-și poată da sancțiunea sa prealabilă unui proiect atât de ucigător pentru popoarele sale.

„Oamenii păcii“. A trebuit să vie un ziarist din București ca să ridice cu iscusința lui perdeaua laboratorului acestor virtuosi cetățeni. Corespondentul ziarului „Viitorul“ din București a publicat zilele trecute o lungă dare de seamă asupra unei convorbiri avute cu d-l Babeș. În termeni plastici a dat icoana năzuințelor acestui eminent politician. Principiile sunt cunoscute: „Ar fi timpul suprem să ne împăcăm“ cam așa a vorbit bunul domn avocat — „din amândouă părțile se cere prea mult. Dar uite eu cred așa. Mă rog, să mai lăsăm noi ceva, mai pun Dumnealor ceva și vezi D-ta se face târgul“. În acest înalt cerc de idei s'a desfășurat toată discuția. Dar mai interesant e că ziaristul de dincolo a avut norocul să descopere și pe unul din familii maestrului. Cine credeți că e? — Ați găcit: e domnul Alexici. Dânsul a fost călăuzul acestei expediții. I-a servit între patru ochi și cu unele lămuriri binevoitoare norocosului nostru confrate. I-a spus cam următoarele: „Vezi eu sunt om lipsit de orice vanitate deșartă. Eu nu strig, eu — mă rog — tac și fac. Așa sunt eu. La câți nu le-am dat mână de ajutor? Așa sunt și cu Babeș. Eu îți spun D-tale — dar între noi să rămâne. E vorba de articolele lui Babeș. Apoi ce crezi D-ta? Mintea mea e acolo, dragă domnule, mintea mea... Babeș, vezi, nr'știe învartii condeul. El dictează numai, dar eu scriu... Și așa se face, dar eu n'am zis nimic“. Cam așa și-a desvoltat d-l Alexici „cu care e foarte ușor să faci cunoștință“ părerile ingenioase. I-i păstrăm deplină recunoștință confratelui nostru. Știam pe Don Chișot, — ne-a descoperit și pe Sancho Pansa. Noi credem că mai este și o ceată de aprozi. Acum vrem aprozii.

Un comunicat al guvernului.

Marele ziar german „Münchner Neueste Nachrichten“ primește dintr'o parte „bine informată“ — ceea ce înseamnă din partea guvernului — un lung comunicat din Budapesta asupra „problemei maghiare“. Se vorbește aici de fericita soluție ce guvernul d-lui Wekerle știe să dea chestiunilor la ordinea zilei și de maturitatea politică a partidului kossuthist în discuțiile asupra compromisului economic cu Austria. Rezultă din acest comunicat, că raporturile dintre cele două țări încep a se îndulci și că chiar chestiunea băncii austro-ungare va fi deslegată spre mulțămirea celor din Viena.

Partea care ne interesează din acest articol este următoarea:

„Actualul regim eră considerat la început ca un regim de tranziție. Această numire i-se dă și astăzi, dar fără a mai avea însemnătatea reală de mai înainte. Ceea ce s'a făcut atunci, sub presiunea împrejurărilor, adevăratul pact dintre Coaliție și Coroană, a devenit acum un raport firesc, mult întărit astăzi de conștiința responsabilității politice. Deocamdată este o întrebare încă, ce o să urmeze în Ungaria după reforma electorală: haosul, stabilirea actualei majorități, sau un partid nou de guvernament. Dar mult mai actuală este întrebarea, dacă nu s'ar putea întâmpla, ca o mult mai grea și încurcată problemă, adevărată cea militară, să se rezolve mai întâiu. Se știe că chestiunea aceasta fusese adusă la ordinea zilei și iarăș părăsită, dar e sigur că ea va fi reluată încă în anul acesta. Dacă deci coaliția ar reuși să dea o deslegare, în bună înțelegere cu Coroana, ar fi clar că epitetul de „perioadă de tranziție“ ar cădea dela sine și că elementele din afară de Coaliție nu mai pot spera a forma ele un viitor guvern. În acest chip s'ar naște posibilitatea ca în locul armistițiului de astăzi să se încheie cu Austria o pace permanentă. E absolut sigur că națiunea maghiară dorește să facă pace cu Dinastia și să-și asigure aceasta pace pentru multă vreme, pentru că id-alul actualei politice maghiare este acela al muncii spornice și liniștite. Chiar și alegerile nouă se vor face pe temeiul acestui principiu, ele nu vor fi războinice, nici îndreptate în contra Dinastiei și vor căuta (aici e aici! Nota Red.) să elimineze elementele tulburătoare“.

Recomandăm atențiunii deputaților noștri acest pasagiu, mai ales rândurile privitoare la

FOILETON.

Țara mea.

— Scrisoarea unui Macedonean. —

II.

... Și astfel, călătorul ce cutreieră sălbaticile ținuturi ale Macedoniei, își va simți sufletul plin de înaintare, tresărind de fericirea ce ți-o strecoară un răsărit încercat cu toate culorile, un amurg roșcat, ce-și lasă lumina fumurie deasupra unor priveliști uimitoare.

Casele albe, cu coperișul de olane roșii, cu oglacurile lungi, prin cari se înalță fumul albăstriu, plutind ca o ceată străvezie deasupra satelor, turmele de oi păscând în vre-o luncă verde, cetele de capre, cocotate de stânci, risipite pe maluri de prăpastie, ciobanii liniștiți, sătenii rătăciți pe vre-o potecă dintre două sate — toate acestea ele va vedeă de departe, cum vezi niște panze zugrăvite, ori niște păpuși croite în chip de om sau de dobitoace.

Și nu va ști că oamenii aceia ce trec nepăsători sub poala unui deal, poartă un suflet plin de griji, de speranțe sau de ură și nu va ști că în casele acelea depărtate, din cari fumul iasă

a lene, se plănuește cine știe ce nelegiuire sau se plânge moartea cine știe cărui iubit, că turmele acelea ce pasc liniștite sunt adunate, prin silă de pe la cine știe ce oameni săraci sau că peste un ceas poate, vor fi răpuse de răzbunarea vre-unui dușman.

O lume veșnic frământată, o lume ce suferă și speră, o lume ce se teme la orice clipă, forfotă în frumoasele sate macedonene și o lume ce scrâșnește din dinți ori rânjește cu ură, mișună în văgăunile Pindului, în pădurile de brazi, pe drumurile întunecoase.

Aci vei întâlni antartul grec, care încearcă trăgaciul carabinei, aci comitagiul bulgar care-și încearcă pistoalele și zdrobește, în închipuire, o căpățină de halică, aci banditul păgân, cu fustanele muiate în păcură, cu ochii scânteind în vr'un tufiș, prin fața căruia, peste o clipă, va trece ciobanul cuțovlah cu punga încărcată de lire — iar pretutiudeni, mai crunt decât orice voinic al munților, mai lacom decât orice tâhar turc, vei întâlni soldatul stăpânirii, omul adunat din sate de sălbateci, ucigașul care omoară cu martina sultanului și fură cu știrea tutuor.

În casele ghemuite între două dealuri, sau răvășite pe poala unui munte, în casele din cari voia bună a pierit de mult, iar veselia rareori s'arată, ochiul cercetătorului va zări privirea în-

lăcrămată a mamei, ce scurtează în van șoseaua colbită, așteptând feciorul plecat de multă vreme; va zări într'un colț, două mâni subțiri, ce acopere fața nevastei tinere, care așteaptă înzadar pe soțul ei, pierdut prin cine știe ce dămburi depărtate; va zări copiii ce plâng lângă vatra de unde au auzit atâtea povești dela tatăl lor, ucis în luptă; și se va umezi de jalea săracului frânt de vreme, în casa căruia perceptorul nemilos a sfărâmat și cele din urmă ferestre...

Și odată ochii împânziți în lacrimi, iar sufletul plin de jale pentru ceice plâng, înzadar vei mai cercă să lepezi vâlul negru ce ți-a împovărat mintea.

E atâta sbucium în piepturile astea slăbite, atâta greu pe umerii încovoiați și atâta dor de răzbunare înăbușit în suflet, i-cât te vei simți și tu târit de o patimă sfântă, și uitând seninătatea cu care privești zările largi, mărginite de munții falnici, vei năvăli în tînuita pivniță a vr'unei case și de acolo, vei desgropă carabinele ascunse cu grije, vei încinge iataganul și te vei repezi pe culmele munților, alături de ceice luptă pentru libertate.

Să vezi atunci cum îți va părea firea!

Prăpăstiile ce te-au uimit prin hăul lor ciudat, te vor înfloră ca o gură uriașă, care te întrebă de ce stai, care te îndeamnă să-ți fier sufletul tot

„pacea cu Dinastia“. E foarte instructivă această destăinuire căci arată imbulzeala kossuthiștilor în jurul Coroanei și curtea asiduă ce o fac Austriei numai ca să-și poată asigura majoritatea viitoare.

De altfel comunicatul din marele ziar german e mult mai mare. El vorbește și de viitoarea situație a naționalităților și de agitatori „*față de cari se va proceda exact după metoda urmat în Prusia față de Poloni*“. La această afirmație însă redacția ziarului face o notă de protestare, zicând: „Noi *nu ne identificăm* cu această descriere a țintei și tendințelor politice maghiare și mai ales nu putem aproba această eufemistă explicare a politicii de naționalități. Asemănarea cu politica germană față de Poloni este inadmisibilă, de oare-ce împrejurările politice și culturale din Ungaria diferă cu totul de cele din Germania“.

Guvernul unguresc și-a primit deci bobârnavacu și a greșit, crezând că-și va putea străcura, necontrolate, planurile sale într'un ziar așa de răspândit.

Primire strălucită. E vorba de primirea ce i s'a făcut în Zagreb nobilului baron Rauch, noul ban al Croației. La gara din capitala Croației, în momentul când Escelența Sa coborâ din vagon întovărășit de suita noilor slujbași, așteptau mii de oameni. Și aceste mii de oameni n'au avut bunăvoința să lase Escelenței Sale netulburate nici barem clipele menite pentru împlinirea unor nevinovate îndatoriri de etichetă. Abia a putut să isprăvească discursul său duios o creatură a noului ban, abia au putut răsună câteva strigăte domoale de „jivio“, când de după cordonul soldaților s'a pornit murmurul mulțimii fără număr. Murmurul a crescut în chiote din cari nu se deslușiau sentimente tocmai prietenești pentru d-l baron. Escelența Sa d-l general Gerba nici n'a mai ajuns să-și isprăvească cuvântul, căci oamenii fără tact s'au aruncat spre peron și marele ban a fost silit să treacă grabnic în cupeul închis care așteptă la gară. În huiduieli, în aruncături de pietri și ouă mai mult sau mai puțin elocite s'a dus convoiul celui mai mare domn din Croația... s'au spart ferești s'au spart capete, s'au bătut câți-va gardiști. O fericită inspirație l-a scăpat pe baronul Rauch din această situație neplăcută. În loc de-a trage la reședința de ban, s'a furișat pe la spate și s'a adăpostit în palatul său. Aici încunjurat de poliție și soldați s'a dat odihnei meritate. — A doua zi și-a dezvoltat programul

atât de adânc ca al ei, vulturii ce se rotesc în slavă își vor râde de neputința avântului tău, pădurile de brazi vor geme ca glasul tuturor celor ce plâng apele căzătoare vor vâi groaznic ca o pornire de răscoală, prelungile glasuri de corn îți vor părea că poartă în urma lor o întregă lume răsvrătită, iar zorile însângerate, răsfărânte în aprinsele lacuri, îți vor arăta cum va fi ziua de mâine...

* *

Din vălmășagul patimilor ce colcăie la poala Pindului, se desprind deseori, chipuri ce rămân veșnic în închipuirea mulțimei.

Sunt căpitani de antarți cari nu se mai ațin în calea bogătașilor din Morea, ei vin să lupte, aici în Macedonia. Stăpânirea grecească ce trimite bani și arme, satele grecești le duc merinde în munți, iar ceilalți creștini îi ajută de frică, fie cu vite, fie cu bani.

Bulgarii tremură, când aud că în vecinătatea lor s'au pripășit antarții; ei se adună în cete, își lasă neamurile întristate, cu moartea în suflet și pornesc în codri, să-și caute dușmanii; nu e zi în care bandele vrăjmașe să nu se ciocnească, zi în care câteva suflete de creștin să nu-și lase trupul pe vre-o margine de pădure.

în fața funcționarilor blânzi cari l-au răsplătit cu strigăte de „jivio“. După aceste preludii și-a ocupat scaunul și e firm decis să facă ordine în Croația. Ce păcat că unui om atât de iubitor de țară i s'au adus asemeni manifestații de simpatie. Și ce neplăcută trebuie să fie pentru Escelența Sa amintirea, că la intrarea în Zagreb, în loc de cântece de mărire și izbândă, nemulțumitorii Croați în frunte cu rău crescutul Dușan Popovici, fostul deputat, i-au cântat imnul: „O du heber Augustin“... Ce să-i faci Măria ta, cum e jocul așa și cântecul.

Noi și străinătatea. Mai mult prin vina lor decât prin meritul nostru, Ungurii au pierdut în anii din urmă mult din bunul lor renume. În presa din Londra, în cea italiană și franceză diferitele măsuri ale guvernului și manifestațiile de grandomanie panmaghiară au fost întâmpinate cu articole vehemente. Acum în urmă Björnson și organele d-lui Lueger s'au interesat de aproape de noi, așa că putem să vorbim de oare-cari prietenii în străinătate. Nu mai suntem singuri. Cu noi este o mare parte a opiniei europene. Încât nimic nu ni-se poate întâmpla fără ca Maghiarii să se expună unei osânde din afară.

Rezultă de aci, că aceste legături cu străinătatea trebuie cultivate în mod sistematic, căci adeseori printr'un articol temeinic într'un organ răspândit, cauza noastră e mai bine servită ca prin o cât de strălucită acțiune internă. Trebuie ca fruntașii noștri politici să nu se mărginească la puțina lor activitate parlamentară, ci să caute contactul cu oameni politici și scriitori străini, informându-i pe aceștia despre stările dela noi. Un Mihail Polit de pildă scrie în „Neue Freie Presse“ de câte-ori vre-o chestie mai importantă din Ungaria trebuie deslușită. Pilda lui Polit ar trebui imitată și de vre-unul din deputații noștri.

Facem atenție mai ales tinerimea noastră de pe la universitățile din străinătate. Ea are atâtea prilejuri să lege prietenie cu lumea de acolo, să cerceteze cercurile ziaristice și literare și să aducă în discuție problemele de cari se agită popoarele din Ungaria. Ea este cea dintâiu chemată să desmintă pamfleturi împotriva noastră ca cel de curând dat la iveală în Italia de faimosul Ováry Lipot. Și apoi încă ceva: din legăturile de astăzi ale tinerimii noastre cu străinii culți din Germania, Franța și Italia, pot să rezulte mai târziu frumoase roade politice.

Când biruesc bulgarii antarții, se risipesc ca potrnichile și pleacă să se lupte cu voinicii din vr'un sat românesc... Dar când se întâmplă ca ei să biruiască, atunci e vai de cei înfrânți: antarții năvălesc în sat, ard biserica,ucid femeile și bătrânii ce ei s'au întâmplat în cale și dau foc caselor. Zile întregi apoi, fumul înfășoară munții, iar flăcările ce răzbat și stăpânesc câmpia, vestesc satele îndepărtate, că urgia e aproape.

Rareori se întâmplă ca stăpânirea să trimeată ajutoare; câți-va soldați, un ofițer leneș, călăresc până la foc și iau seama de ce s'a întâmplat. După ei, vin tâlharii turci, cari pradă ce-a mai rămas — și peste toate se întinde apoi pustiirea veșnică, pacea morții...

... Iar ceice stau în fruntea țării, turcii haini cari ne stăpânesc de veacuri, pașii bogăți cari își încarcă haznalele cu venitul dărilor — se bucură că au mai murit câțiva creștini, că încă un sat creștinesc nu mai este și răd — gândindu-se că în chipul acesta, le e hărăzită o domnie lungă, plină de roade, smulse din sinul frumoasei noastre țări...

Daniel Vodena.

Maghiarizarea numelor de familii.

E interesant să privim din când în când în arsenalul harnicilor noștri stăpâni, să le cercetăm armele și să ne dăm seama de țaria noastră. Munca care se desfășură în anii din urmă pentru a imprumuta mult trimbițatul caracter de stat unitar maghiar acestei țări, devine tot mai febrilă și se ramifică pe tot mai multe căi. Maghiarizarea cu ori-ce preț, aceasta e lozinca perpetuă a guvernelor cari s'au perindat în deceniile din urmă. N'avem decât să schițăm în fuga condeiului câteva din cele mai recente mijloace ale acestei nenorocite utopii: maghiarizarea numirilor de localități, introducerea „kisedovuri“-lor, purtarea matriculelor în limba maghiară și noua lege școlară, — și ne putem da seama de tendința atât de vădită a guvernărilor noștri. De altfel această țintă nici nu se mai acopere astăzi și propagarea ei se face cu brevet oficial. Din când în când, pentru a salva aparențele unor principii de legalitate, în zile de sărbători, sau la prilejuri când se simte necesitatea de-a se domoli opinia publică a străinătății, tulburată de rostul vre-unui Björnson, — mai răsună câteva fraze stropite cu isop în care se vorbește de egala îndreptățire a tuturor...

De astădată să alegem cea mai ridicolă armă de care se slujesc campionii unui vis deșert: *maghiarizarea numelor*. Se știe că la noi statul, în pornirea de-a ferici norodul, i-a dat mijloacele pentru a-și putea maghiariza cu toată ușurința numele. Pe neînsemnatul preț de o coroană, ori-care ovrei poate să-și schimbe porecla de Pinkeles în Petöfi. Negreșit că abilitii fii ai lui Moise au uzat cu graba de acest mijloc ieftin și astăzi cel din urmă negustor de haine vechi poartă cel mai ilustru nume din istoria ungu-rească.

Alături de dâșii, puțini au fost din alte neamuri cari să-și lapede porecla strămoșească. Câți au fost, s'au recrutat din acei oameni nenorociți ajunși în slujba statului, cărora li-s'a *impus* acest sacrificiu barbar.

Zilele aceste a apărut o dare de seamă a ministerului de interne asupra maghiarizării de nume în *jumătatea primă* a anului 1907. Vom arăta amănunțit datele acestei dări de seamă ca să putem lămurii întrucât suntem noi atinși.

Numărul acelor cari și-au schimbat numele în această jumătate de an e de 1751 cu 318 mai mare ca în anul 1906 și cu 234 mai mare ca în 1905.

Din cei 1751 cari și-au maghiarizat numele, 609, adică 34-78 procente sunt în *Budapesta* ceea ce se explică prin numărul mare al ovreilor din capitala țării. După Budapesta urmează *Clujul* cu 41, *Oradea-mare* cu 30, *Arad*, *Cașovia* și *Nagy-Kanizsa* cu câte 25 și *Segedinul* cu 21. Din datele statistice se constată că, afară de câteva, comitatele locuite de Români au dat cel mai neînsemnat contingent acestei vulgare interpretări de patriotism.

După ocupațiune, cei mai mulți sunt din tineretul școlar, aproape 48 procente. 837 de elevi și-au maghiarizat numele, grație intervenției laudabile a profesorilor. E splendid acest certificat al năzuințelor învățământului maghiar, condus de profesori a căror meserie are între cele mai de căpetenie atribuții această doctrină de ienicerism urit. Judecând profesiunea celorlalți, vedem că cei mai mulți cari și-au schimbat numele sunt dintre intelectuali, puțini neguțători și industriași, iar țărani deloc.

Cei angajați în serviciul statului dau numărul cel mai însemnat: impiegați dela căile ferate 46, funcționari de poștă și telegraf 13, funcționari la comitat 10, funcționari de stat 59, jandarmi 31, învățători la școalele de stat 29, polițiști 18 etc. Din aceste se poate vedea în ce preț căpă-tuește statul pe cei de alt neam. Se înțelege, că

maghiarizarea numelui e impusă fiecărui subaltern de câtră superiori și cui dintre noi nu i-s'a întâmplat să întâlnească pe cutare biet cantonier român, care își spune prăpădit ponosul: „Mi-au pocit numele... Și ce să fac domnule, nu pot rămâne pe drumuri“.

După confesiune, tabloul prezintă următoarele date interesante: romano catolici 536, evanghelici 60, reformați 56. *ortodocși și greco-catolici împreună 53*, iar *Ovrei 1039*. Vedem deci, că numărul covârșitor prin care se întărește elementul maghiar îl dau *Ovreii*, iar Românii ambelor confesiuni împreună cu Sărbii și Rutenii dau numărul cel mai disparent.

Cifrele vorbesc lămurit. Politica de maghiarizare, pe lângă toate eforturile aparatului oficial, cu toată teroarea și cu toate ispitele nu poate da rezultate serioase. Se dă la brazdă numai acel element care în toate statele se adaptează deopotrivă mediului și pentru orice maghiar luminat nu poate fi un prilej de bucurie acest câștig. Cât ne privește pe noi, jertfa noastră nu ne pune pe gânduri. Să fi sacrificat doar' 25 de suflete, câteva picături din mare. Vor trage oare vre-un învățământ din această îndărătnicie a rezistenței noastre acei oameni cari dau porunci peste porunci? De sigur că nu. Sunt atâți „patrioți“ cari vor să trăiască.

ȘCOALA.

O stupiditate.

Așa a calificat Björnson în a doua convorbire cu corespondentul „Tribunei“, tendința de maghiarizare prin școală și ni-se pare, că a cam atins cuiul în cap. Oricine știe, câtă trudă pun bieții dascăli de un timp încoace ca să împrietenească pe micii lor slovenitori cu asprimea limbii maghiare, văzând rezultatul aproape nul al acestor opintiri, rămâne mirat de încăpăținarea năroadă a celorce nu vor nici decum să înțeleagă zădărnicia, absurditatea și stupiditatea tendinței lor de desnaționalizare. În loc de a produce vre-un rezultat, aceste siluiri dimpotrivă sunt capabile cel mult a înstrăina, din chiar pruncia lor, pe viitor cetățeni, cărora de mici copii li-se infiltrează în suflet zi de zi *groaza limbii maghiare*. Un dascăl îmi spune, că la toate orele de limba maghiară bieții copilași par osteniți, descurajați, înfricați. Iar când se întâmplă să aibă parte și de prea puțin poftita vizită a inspectorului își iasă cu totul din fire. Într'o clasă, când a intrat inspectorul, toți și-au făcut cruce dintr'odată ca de altă arătare... Când e la răspuns, ce au putut să înmagazineze de-arostul, spun ca papagalii, dar nu pot răspunde la nici o întrebare a inspectorului. Orice abatere, cât de neînsemnată dela cele buch'sate de ei, îi incurcă cu desăvârșire. Așa s'a întâmplat d. p. aci într'o comună din apropierea Sibiiului: inspectorul întreabă pe unul din băieții mai buni, ce însemnează: „*A pacsirta énekel*“. Băiatul răspunde: „*Mie îmi trebuie plăcinte!*“

Coborând astăvară dela Păltiniș, pe drum dăm de un băiețaș ca de 10—12 ani pe areapa unei ciurde de bivoli. Dând în vorbă cu el, ne spune, că numai vara păzește ciurda, iarna umblă la școală, unde a învățat și ungurește. L am întrebat, să ne spună vre-o vorbă ungurească: apă, drum, câmp, iarbă — nimic! Într'un târziu spune cu șială, că numai de un lucru își mai aduce aminte, anume cum se zice pe ungurește *mamă*.

Ei, bine spune! îl incurajaram.

Băiatul își ia avânt ca și cum s'ar aieptă asupra cuiva și încordându-și pieptul rostește repede și incurcat: „*Az anya a kertben van*“. (Mama este în grădina) Toate aceste trei vorbe înseamnă pentru el un singur lucru: *mamă*. Așa le-a învățat bietul din abecedar, *intr'una* și în mintea lui așa au rămas.

Iată ce insanițzi poate produce, drept cel mai favorabil rezultat un învățământ siluit și — chinuitor de suflete. Asemenea cazuri învățătorii noștri ne-ar putea comunica cu sutele. Și îi rugăm stăruitor să o facă!

Și apoi să mai zică cineva că nu eră în drept Björnson a spune despre tendința de maghiarizare, că e o *stupiditate*.

Dela noi.

Un dispărut: Grigorie Sima a lui Ioan.

Când treceam în copilărie pe drumul de țară către Câmpeni, tata îmi atrase odată atenția asupra unei table de alamă, afișată pe casa preotului din Cărpiniș: „Redacția Foișoarei“.

Îmi aduceam aminte de cei câțiva numeri ai „Foișoarei“, în cari cetisem povești și găcituri și întrebam pe tata cu șială:

— Aici șade omu, care face foaia aceea?

— Aici, dar acum n'o mai scoate...

Nu înțelegeam pe deplin lucrul, dar impresia dintăiu mi-a rămas multă vreme ținută în minte. De câte ori treceam prin Cărpiniș, trebuia să-mi arunc privirea în spre casa părintelui, o casă frumoasă văpsită în galben, cu geamurile încărcate de *ștufe*,*) cu tabla redacțională pe frontispiciu.

Treceam adesea pe acolo, în buestrul tăcânit al calului, sprijinit pe oblânc și cunoșteam așa de bine mestecenii, cari își fremătau frunzele într'argintate.

Tabla redacțională rămăsese uitată acolo și, dacă nu mă înșel, mai stă și astăzi.

Târziu, când mă împrietenisem bine cu fostul redactor al „Foișoarei“ l-am întrebat într'o Luni la Abrud:

— Spune, părinte, de ce mai ții tabla aceea spânzurată pe perete?

— Las' să stea... să știe lumea, care trece pe acolo, că și într'un sat uitat de Dumnezeu încă se face literatură românească!

De atunci știam, că omul acela atât de neînsemnat ca exterior fusese tovarăș de muncă al Junimistilor, cari luaseră asupra-și minunata misiune, de a povătuși graiul și, mai ales, scrisul nostru al Ardelenilor. În alvia adevărată, ferindu-l de abaterile cari îl opintiseră decenii de-arândul.

Cunoșteam poveștile lui, începând cu „Teiu legănat“, pe care am cetit-o slovenind, în cea mai fragedă vârstă. Știam, că el scrisese „Vlad și Catrina“, „Din bătrâni“, „Ardeleanul glumeț“, „Vorbe pentru înțelepciune și vi ță“, știam că e colaborator la „Convorbiri“, dar, mai ales, știam, că a fost tovarășul de muncă al unor oameni, cari au fost o adevărată binecuvântare pentru limba noastră literară: Slavici, Coșbuc, I. T. Mera, Silvestru Moldovan, etc.

Îl cunoșteai dela cea dintăiu glumă, că e mare meșter al vorbii. Când se puneă el să-ți spună ceva, începeă așa pe departe și numai te mirai, că unde vrea să o potrivească. Ochii lui verzui, scânteetori, gesturile nervoase, te țineau ținut și nu puteai să nu-l ascuți, când își deschidea odată „straița cu minciunile“.

— Să vedeți, măi, muntenii poartă minciunile în straiță, că e mai mică, iar țăraniii le poartă în sac. De aceea țăraniii sunt mai minciunoși...

Dela o vreme se dase cu totul politice și nu se mai ocupă cu literatura.

Eră interesant să-l vezi făcând politică. Cetea o groază de gazete, mirosiă înainte schimbările de guverne și arare se întâmplă să dea greș.

— Vedeți, nu v'am spus... știam eu!

Scotea din buzunar vre-o gazetă din țară, ori una nemțească și-ți arăta negru pe alb, că schimbarea aceasta el o prevăzuse cu luni înainte.

Nu mai făcea literatură, dar în schimb cetia aproape tot ce se scria la noi.

Când i-am prezentat cei dintăi numeri din „Luceafărul“, m'a măsurat odată de sus până jos, a luat numerii și i a cetit dintr'un răsufu. Pe urmă mi-a zis:

— Hm... ce să-ți spun... Binișor... o să vedem... o să vedem cum o să meargă de aci înainte... Să vedem...

Îi cerusem colaborarea, dar nu se putea înduplecă.

Avea el un plan vechiu, de care îmi pomenise de atâtea ori și care s'a și pulberat de odată cu moartea lui. Se gândea să scoată o foaie: „Munții Apuseni“. Îmi schițea adeseori programul, spunea că are material adunat îndejuns, și că ar avea nevoie numai de câteva condeie încă.

— Dar nu poți porni numai iacă așa, cu mâna goală... Mai ales, nu poți porni cu straița goală... Ca să scoți o foaie bună, ții trebuie creștari, că de unde nu, se duce dracului, oricât de bună ar fi!

În vremea din urmă, ajunsese, ca prin minune, și la acest factor atât de indispensabil, la editarea unei foi: *creștarii*.

Exploată cu îndărătnicie o mină din părțile Roșiei, pe care o părăsise toată lumea.

— Să vedeți, mă, că dau de aur!

După o muncă zădarnică de câteva luni, îl vedem odată că vine la Abrud, cu fața zimbitoare.

Schimbase aurul la „cămară“ și pe promenadă, după ce luă masă, îi zise lui Ghiuț:

— Ia cântați ceva...

Pe urmă scoase o hârtie de zece și i-o aruncă, apoi alta.

Se uitau cu toți minunați unul la altul, dar el ședeă solemn, răzimat pe coate, cu pălăria trasă pe ochi.

— Niște vin mai bun să aduci crișmarule, să vadă Abrudenii, cum își petrec *lăturenii*, când vin la oraș...

Vinul curgea gărlă, buteliile se desfundau una după alta, și țiganii, cari mirosiseră bannotele nouă, cântau de-ți rupeau inima în două.

El pocnea din degete, potrivit și pălăria pe frunte.

— Așa, mă Ghiuț, că nu mi-ai zis de mult, că eram sărac... dar o să-mi zici de aci înainte.

Când a dat cu ochii de noi, la cealaltă masă, ne-a făcut semn.

A trebuit să mergem la masa lui, să gustăm din vinul lui și să petrecem.

— Știam eu, mă, știam eu, că dau de aur! Ne povesteă de ce are de gând să facă de acum înainte. Întău să-și adune ceva stăricică, pe urmă să trăiască tihnit și să — scrie.

— Că vezi, mă, scrisul e ca o fată care ți-a fost dragă în tinerețe și care te-a lăsat... O uiți și tu, o uiți, dar tot ți-e dragă și tot te mai gândești la ea...

Nu i-a fost însă rânduit să-și vadă realizat și acest vis.

Setea aurului l-a orbit pe o clipă și el a cheltuit în câteva luni sume enorme pentru a și aranja un stabiliment de șteampuri cu motor. Când stabilimentul s'a terminat, s'a isprăvit și cu amăgitoare vână de aur.

A rămas sărac și — bolnav.

Ochii lui scăpărători, vorba lui glumeată de-ți mai amintea doar de flacăra ce palpiă din ce în ce mai slabă.

S'a stâns acum cu totul.

Jurnalele au anunțat în 3—4 șire moartea lui; „Enciclopedia“ îi rezervase vre-o zece.

E datorința celorce l-au știut prețel să-i dedice măcar un articol.

Dormi în pace, Grigorie Sima a lui Ioan!

Al.

*) Mostre de piatră minerală.

ECONOMIE.

In atenția băncilor noastre.

Insufletita mișcare, ce s'a pornit pentru salvarea școlilor pe seama învățaturii românești, se tot mărește și ca mână, nădăjduim să ajungă o impozantă manifestație națională, cu roade imbelșugate.

E de toată vrednicia însufletirea pornită, dar câte ținuturi românești nu sunt din care nu s'a dat nici o veste despre nizuința și puțința de a asigura viitorul școlii românești! Cât avem până acum, avem mai numai din părțile bănățene și ungurene. În Ardeal prea puțin și în Chioar și în părțile Sătmărene, Sălăgene, Maramurășene și Bihorene — aproape nimic. Știind apoi că și gazetele noastre, școalele ambulante ale învățaturii românești cele mai multe în Banat și în părțile ungurene își au abonații — ni se înfățișează limpede primejdia în care e să ajungă învățătura românească în cea mai mare parte a teritoriului țării, locuit de români.

Bănuind dela început, că în felul acesta se va prezenta icoana jerifelor pentru mântuirea cărții românești — noi dela început am zis și o repetăm și azi, că unul dintre cele mai potrivite izvoare de venit și mai ales izvor de însufletire pentru cartea românească — ar porni din *tovărășiile satești*, cu care s'ar inzestra satele noastre. Și aici nu înțelegem numai sumele de *bani*, cu care ar putea contribui aceste *tovărășii* la susținerea școlii, ci înțelegem și puterea morală, însufletirea ce s'ar țineă vie în organizația economică începută și susținută prin *tovărășii* — între altele și pentru cultura, pentru cartea românească.

Primejdia însă e cu mult mai aproape decât să se poată pe toată linia să se ajute numai prin *tovărășii satești*, care de aici înainte trebuie să fie înființate. Ba dat fiind caracterul acestor *tovărășii* în orașele și mai ales în orașe unde românii sunt în număr mare ori destul de mare — *tovărășiile satești* nu vor prea avea teren și numai din motivul că acolo terenul e cucerit de banca românească.

Și *tovărășiile satești* nu numai că nu doresc să scurme în coastele băncilor noastre — dar întru cât se va putea și întru cât băncile le vor arăta dragostea, ce sunt chemate să li-o dea — desigur vor fi întregitoare acelor și vor fi așezăminte ocrotite de băncile noastre.

Dupăce — în afară de 20—30 bănci românești — toate celelalte își au așezarea în orașe ori apoi în opide, în comune mari și fruntașe — *aici*, unde lor le revine îndatorirea să ajute toate mișcărilor economice și culturale — *aici* au datorința să sprijinească acțiunea pentru salvarea școlii românești. Și sprijinul acesta îl înțelegem să fie *cu fapte* și nu numai cu însufletirea ori cu vorba.

Cu 31 Decembrie, băncile noastre au încheiat socotelile anului trecut și acum, la cele mai multe se știe *cât venit curat* le-a rămas, se știe cât trebuie să împartă din acela pentru acționari și funcționari și pentru întărirea propriilor temelii ale așezământului. În urmare pot ști și aceea, cât ar fi în stare să dea pentru „scopuri de binefaceri“.

Știm că înainte de adunarea generală, cam la toate băncile noastre se știe cum o să fie împărțită „quota de binefaceri“. Căci propunerile de acest fel al direcțiunilor de obicei sunt primite neschimbat.

Iată dar pentru ce atragem *acum* atenția celor ce sunt membri în direcțiunile băncilor noastre — să nu treacă cu vederea sprijinul cu care sunt date să contribuie la salvarea școlii.

Recunoaștem că nici băncile nu sunt în stare să salveze toate școalele. „Ar fi o mare greșală și să se încerce asta. Să se dărăburească sprijinul material în zeci de părțile, din care la

urma urmelor nu se poate alege nimic. Dar, dacă nu mai mult, apoi *cel puțin școala românească din orașul ori din satul la care se află banca — credem că e o datorință să fie salvată chiar și numai cu sprijinul băncilor.*

Asta e o datorință morală, ce o au băncile noastre față de poporul, de clientela ce le-a susținut ființa și le-a dat posibilitatea fondurilor frumoase și a dividendelor poate și mai frumoase.

Care bancă nu-și va împlini, după puțință și mai ales după lipsa locală — nici această capitală îndatorire, abia credem că mai are dreptul la vestmântul național, cu care își îmbracă și ființa și afacerile.

Acolo unde școala din sediu ar fi asigurată, să se caute altă comună potrivită ori apoi să se destineze anumite sume pentru susținerea unor *cursuri de cetit și scris* pentru cei ce sunt lipsiți de lumina cărții. Asta o poate face ori-care bancă de-a noastră, fie și numai cu capital social de 10 mii coroane.

Ca să fie înleznită acțiunea asta a băncilor noastre, toți aceia, singuratici ori corporații — cari au năpădit cu rugări de ajutoare pe la băncile noastre — ar săvârși un act de înalt naționalism dacă de data asta ar înștiința de cu vreme, că abzie de sprijinul ce li s'ar vota — în favorul școlii și a cursurilor de cetit și scris, susținute pentru lumina poporului.

Pentru lămurirea celor ce ar dori să rămână sub scutul circumspecției — să nu compromită ceva ori pe cineva, însemnăm și aici că asupra averii mele *private* — eu dispun și venitul curat, din care se desprinde quota de binefacere este proprietatea *privată* a acționarilor băncii și dacă aceea se va întrebuiți pentru școală prin asta se dă creștere și se luminează clientela, ca să fie mai legată de institut, să-i știe aprecia lucrarea și așa fel prin acest sprijin să apere interesele economice ale acționarilor.

Și apoi dacă acoperișul ori înfrumșetarea unei biserici, ori sanatorul arhiducelui Iosif, ori Institutul reg. ung. de surdo-muți, ori fondul de ajutorare a suboficierilor dela honvezi — pentru care se cere și se dau ajutoare din quota de binefacere — încap în cadrele de ajutorare ale băncilor noastre, de mii de ori mai bine se potrivește sprijinirea școlii prin care luminăm mintea clientelii noastre, ca sub scutul băncii să poată înainta economiceste.

Acum au cuvântul conducătorii băncilor noastre, *acum* să dovedească că înțeleg chemarea, *acum* să arete cu fapte că nizuiesc să intrupeze scopul ce și l-au spus în primele șș-e ale statutelor.

Nădejdea ne e mare, că dat ne va fi să vedem băncile noastre în o măreață întrecere pentru ajutorarea școlii și a cursurilor de cetit și scris pentru analfabeții crescuți.

Dacă undeva, desigur aici se potrivește, *ca atunci*, indemnul: „Acum ori nici-odată!“

SFATURI ECONOMICE.

Cruțați paiele.

Până bine de curând timpul a fost, la noi, decum abia ne puteam închipui mai domol, așa că numărul economi n'au pregetat a scoate la pășune oi și cai și tot felul de vite, mai ales din cauza puținătății și deci scumpetei aceea nemai-pomenite a nutrețului.

Dar vorba Românului: iarna n'o mănă lupul. Adevărul e, că de sf. sărbători românești timpul s'a înăsprit și numai bunul Dumnezeu va fi știind, până când are să dăinuiească iarna de față și cu ea trebuința de a țineă vitele în grajd, cu nutreț scump foc, care și el merge pe sfârșite. Da, ușor s'ar putea, ca în primăvară să nu avem de unde și dela cine cumpără nici măcar cu bani grei.

Ceeace putem, deocamdată, este să cruțăm ce avem și îndeosebi paiele cari tăiate mărunt, se pot da vitelor în amestec cu napi (sfecle), cartofi, țărițe, lături și c. l.

Drept așternut moale și cald pot servi și anume: frunziș, putregaiu, cetină de brad, pleavă sau tărnomeață încărcată de prav, țărițe de lemn, scoartă dela pielari. În lipsa unuia sau altuia din materialele amintite ne putem ajuta cu năsip, firește mărunt și uscat.

Paiele ce ar prisosi n'ar trebui nici ele așternute întregi cum sunt, ci tăiate cu mașina sau și cu un topor ager, în lungime de 20—30 cm., iată pentru ce:

Paiele astfel dărăburite absorb mai multă urină și gazuri nutritive, cruțând astfel cam a treia parte și dobândind gunoiu mai gras deopotrivă amestecat și ușor de rânit de scos pe grămadă și mai târziu de imprăștiat. C.

Măiestria încălzitului.

Trebuința de a încălzi locuința este simțită mai ales acum în toial iernii. Vor fi deci binevenite povețele ce urmează:

În locuință să domnească o temperatură cât mai statornică, trecerea mai ales prăpădită, dela căldură la răceală sau întors fiind vătămătoare sănătății. Cea mai priincioasă este temperatura de 14—15° R. (= 17—18° C.) O căldură mai mare pricinuește moleșire, oboseală, dureri de cap și lipsă de poftă la mâncare. Și cât de expuși la răgușeală, guturaiu, aprig și boalele înrudite nu sunt acei cari es la frig din locuința prea încălzită. Locuința prea încălzită primejdioasă este cu deosebire pentru cari bolesc de plumăni.

Dimineața și apoi peste zi, în 2—3 rânduri să nu pregetăm a țineă deschisă ușa și toate ferestrele, timp de câteva minute, adevărit fiind că aerul curat se încălzește de șase-ori mai grabnic și ține mai cald decât aerul stricat. Cu totul greșită este părerea ca și când s'ar păstră căldura mai bine, dacă rămân închise cu ziua de cap, ferestre și uși și tot.

Aerul cald și adese foarte uscat propriu atâtor locuințe, aduce stricăciune plumănilor, prin aceea, că le detrage prea multă umezeală. Se recomandă deci a țineă mai ales unde dormim o tîpsie largă cu apă sau măcar câteva vase cu flori, afară dacă păreții ar fi mult-puțin jilavi.

Îngrijirea găinilor iarna.

Găinilor le merge bine și produc ouă multe în vreme de iarnă, dacă urmărm povețelor de mai jos:

1. Ține găinile într'un șopron sau coteț larg și bine încheiat, așternând pe jos mult frunziș, pleavă sau altceva.

2. Îngrijește ca temperatura să nu scadă sub 4° nici să treacă peste 10° C.; altcum se răcesc eșind pe afară. Aerul stricat și umezeala proprie grajdului de vite și așa prea caldă e vătămătoare găinilor.

3. Nu țineă găinile în coteț ziua întreagă, ci lasă-le câte-va oare să alerge peafară. În coteț, la adăpost, vor petrece ziua întreagă numai pe timp de viscol cu zăpadă sau ploaie.

4. Imbie găinilor des de dimineață mâncare caldă și de 3—4 ori pe zi apă de beut, caldă și limpede.

5. Dă-le adese-ori trifoiu sau fân tăiat mărunt și opărit, coji de calarabe și de cartofi, foi de varză (curechiu), napi (sfecle) tocați și alte asemenea nutrețuri mustoase, cari să înlocuiască verdețurile atât de priincioase găinilor. Un puternic mijloc de ouat sunt rămașițele de carne și de lăptărie.

6. Taie sau vinde găinile nevoeșe sau îmbătrânite.

7. Reinprospetează sângele prin aducerea de cocoși cu totul străini, firește de aiurea. Puicele

ar trebui schimbate și ele, la câte 5—6 ani. căci prășind găini și cocoși din acelaș neam iarăș și iarăș lucru cunoșcut, ne trezim cu stărpituri nevoeșe ca vai de ele.

Cleiu bun și ieftin.

Foarte bun și ieftin, mai ales pt. metale, sticlă și porcelan, este cleiul ce se pregătește din caș sau lapte acru și puțin var stâns. Asemenea cleiu trebuie aplicat cam în pripă; altcum se învârtose. Se recomandă un amestec din 100 părți caș sau lapte acru, stors bine și 20—25 părți var stâns, cari se freacă bărbătește.

CORRESPONDENȚE.

Lucruri slabe!*)

— Din țara lui Radu Negru. —

Nicăiri pe teritoriul țării noastre români nu locuiesc în masă așa de compactă, ca tocmai în „Țara Oltului“. Din totalitatea locuitorilor acestei „țări“ peste 90% sunt români. Cu toate aceste „para focului“ nicăiri nu băntue și nu pustiește așa de cumplit ca în acest ținut. Țăranul, care de multeori n'are cu ce-și indulci „pita de săcară“ numai pe vremea alegerilor dietale e căutat. Incolo „domnii“ din Făgăraș îl negliță și indulcesc pe întrecute cu ceialaltii slujbași aduși de vânt.

La organizarea din urmă a comitatului, românii au fost bătuți, — multămită conducătorilor. — într'un mod rușinos. Înainte de alegerea membrilor din congregație, clubul român, a împărțit întreg comitatul între fruntașii din centru, primind fiecare mandat pentru a stăruî în cercul respectiv, ca din congregație să fie scoși: pădurarii, notarii, drumarii, arândașii și alți lefegii de ai comitatului, cari iau numai banul Românului, dar ling mână stăpânului. Datorința aceasta, afară de protopresbiterul N. Borzea, căruia i-s'a concretizat cercul Viștea inferioară, nici unul nu și-a îndeplinit-o. Dacă eră vorba de vre-o execuție, apoi de bună seamă ar fi fost căutate toate vâgăunele. Urmarea a fost, că în congregația din Decembrie 1907, românii cinstiți au rămas în minoritate.

În situația aceasta au ieșit din ascunzișul lor „diplomații“ și au început pertractări cu fișpanul pentru inciriparea unui pact, condamnabil din toate punctele de vedere. Rezultatul pactării a fost, că afară de vice-comite, toate celelalte posturi din centru au fost rezervate străinilor iar pe noi din patru prim-pretori, ni-au miluit cu doi: la Șercaia și la Arpașul inferior.

În postul de prim-notar a fost ales un ungar necunoscut, care n'a voit să primească cinstea, ce i-s'a făcut din partea făgărășenilor și le-a refuzat ploconul. În locul acestuia a fost dus la centru prim-pretorul român din Arpașul inferior, în locul căruia s'a numit iarăș un străin. Unii susțin, că toată manevra aceasta a fost înainte stabilită de fișpan și „diplomații“ noștri. Astfel din patru prim-pretori am rămas cu unul, la Șercaia, a cărui naționalitate încă nu e deplin lămurită. După semnele de până acum ar fi mai bine, să nu se mai numere între noi. Ne ține numai locul, dar nu ne joacă jocul.

În postul de medic cercual din Arpașul inferior, s'a numit un jidan cu numele Kappel. Astfel am ajuns, că în cercul Arpașului numai deputatul dietal e „național“ român. Incolo toți slujbașii sunt străini. Cum se explică acest lucru? Nu vede d-l deputat, că urmând această cale și mandatul D-sale apucă pe Olt la vale?

Pită de săcară.

Portul nostru.

O întâmplare mă îndeamnă, să dau fraților mei sfatul din aceste șire.

Un țăran din Ocna-Sibiului, cinstit și harnic, om umblat prin lume, mi-a povestit, cât de pu-

țină cinste au hainele noastre țărănești înaintea tuturor. „Căci, zise, m'am dus la târg să cumpăr o țâr de pește. Negustorul s'a întors cătră mine și m'a întrebat: „Ce vrei, bade?“ După ce mi-a împlinit dorința, s'a întors cătră un alt țăran din Ocna, care însă nu se desbrăcase încă de sdrențele, cu cari venise din America, niște haine „domnești“ cam cu 5—6 fl. și i-a zis: „Dar D-ta ce poștești, domnișorule?“ M'am gândit mult, cât de rău judecă negustorul, când domnișorește pe tovarășul meu, mai calic cu mult decât mine, numai fiindcă eră îmbrăcat în niște nădrăgi zdrențoși de muncitor, când țăndra mea, făcută cu trâinicie de cătră nevastă-mea, singură plăta cât două rânduri de bulendre de-ale lui“. Am tăcut câtăva vreme la ascultarea acestei preocupări de-a societății noastre rău crescute, apoi mi-am mângăiat țăranul cu aceea, că să țină la portul său că-i mai trainic, mai călduros și mai frumos decât hainele de „domnișor“. Căci despre celce-și lapdă hainele, în cari au umblat moșii și strămoșii lui, nu mai ști de ce lege e. Nu mai ști, de-i Țigan, ori Jidan, ori Uogur, ori Român. Românul numai până atunci își poate zice „Român“, până când își păstrează legea și portul. Și apoi portul nostru e cel mai frumos dintre porturile neamurilor din țara noastră. Până când nevestele noastre ne țes la răboul nostru haine din cânepa sămănată de noi și din lâna oilor noastre, să nu râvnim la zdrențele de „domnișor“ (de ciur!) de prin boltele jidovești, Veni-va vremea — și nu-i departe! — când și portului nostru țărănesc i-se va da cinstea, ce i-se cade!

Tr. Suciu, profesor.

Serisori cătră țărani.

XVI.

Bade Șofroane!

Mi-ai răspuns că ți-a plăcut scrisoarea mea din urmă, pentru că te-am făcut să te duci cu gândul îndărăt, la vremurile cele bune.

Da de rămășiț zici că nu te rămășești... Știam eu bine.

Acuma, după ce-am trecut în fuga condeiului, prin oglinda inimii, o clipă din draga-mi copilărie, să vedem de unde trăim, că amintirea clipelor fericite din viața omului is bune numai ca să-și întărească biata inimă zătonită de povara vremii de-acum.

Mai de mult eră bun și plugul de lemn, că eră glia bogată, mai de mult erau bune și îmblăciile că eră spicul gras, mai de mult eră bun răbojul că nu eră lipsă de contabilitate, că însemnai pe răboj atâtea încreștături câtii saci aveai din rodul lanului... Și când te pomeneai că-i plin de încreștături, îți așezai căciula pe-o parte, îți infundai pipa de tabac și cu liniștea omului mulțumit sloboziai nește rotogoale de fum străvezii cari se ridicau în sus ca niște cerculețe sglobii.

Așă eră mai de mult.

Dar astăzi îți rozi țeghea pipei fără să vezi ieșind din ea acele valuri de fum, că nici biata pipă nu mai are putere ca odată; și te-alegi ziuica n'treagă cu păt, păt, păt, pe când sârmana țeghe se scurtează din zi în zi până ce-amenință pipa să-ți pârjolească nasul.

Da, bade Șofroane, viața noastră de-acum îi ca viața biete pipei, căci rostul ei se reoglindește în: păt, păt, păt.

Crezi D-ta că-ți vorbesc prostii, când îți spun că chiar și după țeghea pipei se cunoaște mulțumirea sufletească a plugarului?...

Nu, bade Șofroane, nu-ți spun prostii!...

Cine păcăe, ăla numai se țărăe pe lumea asta, apoi fie că va păcăl din pipă ori că păcăe din toate rosturile găzducii lui, că tot păcăială rămâne.

Să nu mai păcăim, dar!...

Ochii gândului nostru să fie vecinic deschiși spre țarina care ne-a hrănit și are să ne mai

hrănească, căci ea-i sora noastră cea mai bună, — după cum zic plâsmuitorii de versuri.

Oameni cu carte cutreeră satele ca să vă spună cum să vă îngrijiți țarina, ocărnuirea țării noastre dă unelejutoare plugarilor fără deosebire, cari vreau să-și îmbogățească mintea în ale plugăriei. S'au înființat școli gratuite pentru tineretul care vrea să învețe cum să lucre pământul după moda cea nouă.

Care va să zică și de sus și de jos ni-se pun la îndemână ajutoare ca să ne facă plugari deștepti, ca să ne învețe cum să ne lucrăm țarina, ca să avem iarăș belșug.

De ce să mai păcăim dar?...

De ce să nu ne folosim de sfaturile ce ni le dau oamenii cu inimă bună cătră noi? De ce să nu ne folosim de ajutoarele pe cari ni le dă ocărnuirea țării ca să ne întocmească rostul găzducii? De ce să rămănem și pe mai departe în bezna întunecoasă a trecutului?...

Oare n'ar fi mai bine să fie pipa plină cu tabac, decât să roadem biata țeghe?...

Eu cred că da!...

Or fi ele și vremurile mai grele acum, că s'a nmulțit lumea nevoie mare, dar și noi suntem mult de vină, că rămănem tot în apucăturile cele vechi, cari nu se mai potrivește nici în clin nici în mănecă cu viața de acum.

Bine zici D-ta, că de-ai mai apucă încă odată zilele tineretii, nu te-ai mai lăsa far' un pic de carte, că, oricum, cine știe carte tot îi mai procopsit.

Că-mi spui, că de geaba vin domnii dela oraș și țin cuvântări pline de învățături, că D-Voastră tot nu le puteți ținea minte multă vreme.

Ei vezi, chiar de aia, sarcina de-a ținea minte astfel de învățături, ar fi să cadă pe învățători și pe preoți, cari sunt cărmacii satului în ale învățaturii și ei să vă împrospăteze din când în când acele învățături, mai cu seamă atunci, când porniți a le probă aievea.

De aceea când alegeți învățător ar fi bine ca pe lângă probele ce le ține în strană să vă țină și câteva cuvântări despre economia câmpului, ca să vedeți cam ce știe în ale plugăritului.

Astăzi se cere dela învățători, dela acești luminători ai sateanului, o muncă îndoită, anume: de a sădi dragostea de carte în tineret și de a lumina pe cei bătrâni în ale gospodăriei. Și-i fericit satul care a avut norocul să dea de un învățător vrednic și priceput în ale câmpului, că acolo din an în an se cunoaște sporul.

Pentru a avea însă învățători luminați, din ale căror raze să ne încălzim și noi sufletul și pentru a-i face să fie cu tragere de inimă cătră durerile noastre, va trebui să jertfim și noi mai mult din al nostru pentru ei, căci ceea ce jertfim pentru luminătorul satului, ni-se va întoarce îndoit și întreit.

S'o rupem dar cu uritul obicei de-a ne închipul că plata învățătorului ar fi o sarcină de prisos, o povară fără nici un rost, s'o rupem cu greșita credință că timpul pe cari îl petrec copiii la școală ar fi un timp pierdut și din contră să ne silim și noi, ăștia mai bătrâni, a prinde câte un crâmpeiu de n'vățătură, că ce știe omul numai de folos îi poate fi, da de pagubă niciodată.

Și făcând așa, da-va D-zeu iarăș vremuri bune, când ni-se va lungi țeghea la pipă și-om scoate iarăș rotogoale de fum în locul păcăielii de-acum.

Cel puțin dacă nu pentru noi, pentru copiii noștri.

Delasântioana.

Viața în București.

I. Partea socială și artistică.

O săptămână de mișcare vie, de forfoteală neconținută e săptămâna sărbătorilor. Și viața aceasta deosebită a Capitalei, în toiu iernii, dă la iveală o dăinuire nemai pomenită a vechilor

*) Primum aceste rânduri cari privesc știrea dată de noi în numărul prim. Le publicăm întocmai. N. R.

datini prin mijlocul atător, și-atător obiceiuri și năravuri ce s'au opoșit la noi.

Ca și altă-dată, în ajunul anului nou, toată lumea prinsă de veselie aleargă de colo până colo; prăvăliile gem de mușterii; ulițele principale sunt adevărate furnicare de lume printre care abia se mișcă șiragurile de trăsuri; vitrinile prăvăliilor pline de lucruri atrag privirile, darurile de tot soiul scilipesc de iau ochii.

Geamurile mari unde sunt rinduite frumos jucăriile, sunt cele mai interesante. Și în fața lor stau neclintiti, — copiii, unii mititei strălucindu-le ochii de bucurie, doriind par'că să le aibă pe toate, alții mai măricei, privind cu băgare de seamă câte un soldat mare de plumb, sau o sabie lucitoare și o fată săracă, destul de mare, stă sfioasă și se uită cu părere de rău la o păpușă mare culcată într'un leagăn luxos. Ce triste sunt privirile copilor ce n'au avut parte de joc! Au în ele ceva din seninătatea unui cer de Aprilie în care se frământă nori negri.

Dar mulți nu văd nimic și ceice ar putea face câte un copil fericit luându-i o jucărie trec nepăsători pe lângă miclele făpturi ce stau neclintite înaintea vitrinelor pline de frumuseți.

În schimb, peste tot urarea tradițională „La mulți ani ș. c. l.“ e un fel de lozincă, un cuvânt de întâlnire și de despărțire grabnică. Par'că fiecare se grăbește să-și spuie cuvântul acesta în care e în același timp și un semn de dragoste pe care și-o arată toți, fără deosebire.

Și după ce vălvoarea asta de lume, începe să se ducă acasă, noaptea târziu, colindele tradiționale se țin lanț. Plugușorul, vestitor de an mănăs, s'a oprit și „ăst an, cu Bădița Traian“ prin toate bătăturile. Și corurile copiilor răsună pe la ferești îngănate de clincheirile clopoțelilor și de plesnetele bicelor. Iar la mesele întinse, aceiași obișnuită sârbătoare așteaptă pe noul venit, acoperind în aceiași nepăsare încă un an trăit.

Aceleași banale și neînălăturabile urări și îmbrățișări, același burete tras peste un șir întreg de fericiri și dureri și aceleași invitări în proză și în vers pentru căpătarea bacșurilor tradiționale! Încă un an nou, atâtea iluzii și vise încopiate în jurul necunoscutului.

Și în săptămâna aceasta ce urmează, săptămâna bacșurilor, toate rotilele organismului nostru social se pun în mișcare și mașina amorțită câteva zile, îmbuibată cu merinde din belșug, răbufnește din greu și se urnește cu osiile scârțind. Se deschid toate autoritățile, vacanțiile se isprăvesc și munca obișnuită începe iar. Și în vreme ce la Teatrul Național, Alexandri cu „Ovidiu“, „Fântâna Blanduziei“ și „Lipitorile“ a mai purificat atmosfera îmbrezită de Josete, băchete și celelalte... prost-estetisme internaționale; la Ateneu vechea tribună după care au răsunit altădată glasurile unor literați ca Odobescu, Vlahuța, Caragiale, Delavrancea... — în fiecare Jore și Duminecă seara se continuă o serie de conferințe ținute de d-nii Ionescu, Popescu, Georgescu și alți iluștri necunoscuți cari spun unui public de strânsură ce cred d-lor despre cutare sau cutare chestiune desgrupată din vre-un autor mai mult sau mai puțin necunoscut.

În celelalte seri, sala Ateneului e un loc de petrecere obișnuită și glasul cutărei primadone se aude azi pentruca mâne să-i ia locul un virtuos contrabasist sau trombonist, dacă nu vre-un pianist cu perucă respectabilă.

Și pe când petrecerile în familie se țin lanț cu obișnuitele romanțe și valsuri atacate cu vigoare la pian de domnișoarele sentimentale, pe când arta zugrăvirilor de pasteale „și svâcleimuri“ își arată în fiecare seară progresul realizat, — expozițiile de pictură arta cu diplomă și pretenții — se țin lanț la Ateneu.

Abia și-au ridicat puținele lucrări ce le-au mai rămas nevândute Luchian, Iser, Loghi și sculptorul Spaethe și pictorii Basarab și Mogoș și-au și închis pânzele pe panouri și un pictor, trăit pe la Paris — mare reclamagiu — un d-n Gropper a și vestit că sosește cu calabăcul d-sale artistic. E vorba să vedem acum dacă e vre-o trăsura de unire între reclama nerușinată făcută de atâta timp în jurul d-sale și opera realizată.

Ori-cum ar fi toți așteaptă cu nerăbdare această manifestare a unui om care a dat până acum numai dovada unei mari îndrăneli ca să nu zic altfel.

N. Pora.

II. Partea literară.

La „Minerva“ s'a tipărit și partea a doua a navelor d-lui I. Slavici. Cea dintâi a apărut înainte cu câteva luni. Astfel se găsește acum în mâinile publicului, într'o ediție ieftină, toate navelle din popor și povestirile acestui prozator.

Pentru noi, Ardeleni, activitatea literară a d-lui Slavici are o deosebită însemnătate. D-sa a fost cel dintâi scriitor, care a înțeles mai bine glasul timpului și desfăcându-se de sub influența școlii latinești, s'a coborât în popor, investimându-și subiectele în frumosul grai dela țară. Prieten cu Eminescu și cu mulți contemporani distinși ai acestuia, s'a asociat de timpuriu mișcării, pornită de d-l Măiorescu la Iași și a propagat la noi principiile unei curate limbi literare și ale unei literaturi viguroase. Prin „Tribuna“ a făcut să se înlătore la noi multe erezii în ale limbei și d-sale îi revine în mare parte meritul pentru stilul destul de curățel din ziaristica ardeleană.

Nuvellele d-lui Slavici sunt scoase din viața dela țară, reoglindesc stări sufletești de-ale poporului, împrejurări sociale și economice și sunt toate pătrunse de cea mai caldă dragoste de neam. Răspândirea lor cea mai largă este deci dorită și ne adresăm cu deosebire preoților și învățătorilor, îndemnându-i să-și procure aceasta ieftină ediție (1-50 volumul) pentru bibliotecile populare și școlare.

Fiind vorba de d-l Slavici, ne-am adus aminte, că săptămâna trecută a murit un harnic muncitor din cercul colaboratorilor literari ai „Tribunei“ de odinioară: preotul Gr. Sima a lui Ioan, naționalistul infocat din Munții-Apuseni. Răposatul a tipărit trei cărți în „Biblioteca populară a „Tribunei“ atât de răspândită pe vremuri și anume: „Teu-legănat“, „Vlad și Catrina“ și „Din bătrâni“. Cele dintâi erau două povești populare, cu mult meșteșug de limbă și de povestire făcute, iar a doua o culegere de ghicitori și întrebări. Aceste lucrări dovedesc multă pricepere și dragoste pentru literatura populară și ar merita să fie reeditate. Poate n'ar strică, dacă cineva ar lua asupra sa sarcina să reediteze întreaga bibliotecă a „Tribunei“, deoarece mai sunt acolo și alte bucăți frumoase de Coșbuc, Popovici-Bănățeanu etc., cari s'ar ceti și astăzi cu mult folos.

Citesc în ziarele ardeleni că au început obișnuitele petreceri de iarnă și odată cu ele seria de reprezentații teatrale, date de către diletanții de pretutindeni. Observ că repertoriul acelor diletanți, studenți, învățători sau țărani, este compus în mare parte din piese originale, traduse sau localizate de autori obscuri, fără nici o alegere și fără nici o putere cultivatoare. După cât știu această anomalie durează de mulți ani. Mă rog, nu s'ar putea ca onor. comitet al „Societății pentru crearea unui fond de teatru“ să se îngrijească și de acest repertoriu? N'ar fi bine ca acest comitet să fixeze el o listă de toate piesele, vrednice a fi jucate de diletanți și să recomande această listă tuturor? Sau dacă onor. comitet nu are timp, n'ar fi bine să însărcineze

pe d-nii Blaga și Z. Bărsan cu alegerea bucăților? Aceasta pentruca dezvoltarea gustului pentru teatru să nu se facă fără nici o rânduială!

O altă întrebare. În România, la București, Iași și în multe capitale de județ sunt un mare număr de reviste literare de toate categoriile. Firește că aparția multora e inutilă. De ce e nevoie ca acest lucru să se imite și la Români din Ungaria? De ce tinerii scriitori sau începători de scriitori, sau diletanți cu rivină, caută să înființeze alte reviste prin Budapesta, Cluj, Blaj și aiurea, câtă vreme una singură și bună este suficientă?! Am urmărit cu multă dragoste orice moment în mișcarea literară și-am băgat de seamă că de câțiva ani încoace nu s'a ridicat nici un talent nou prin părțile ardeleni sau ungureni. Prin ce se motivează deci anunțarea de nouă organe de publicitate... literare?

Păziți-vă de bisericuțe!

Gh. Dumbavă.

ȘTIRI.

Pentru cetitori. Acest număr al revistei noastre se trimite numai abonaților.

Rectificare. La dorința D-lui Iorga publicăm următoarea rectificare: „Floarea darurilor“ n'a dispărut, ci ea trece în „Neamul Românesc“, care de unde venia până acum de două ori pe săptămână ca publicație exclusiv politică neilustrată, iese acum de trei ori, cu material politic și literar, având și ilustrații.

Din Parlament. În ședința de Sâmbătă a camerei deputaților d-l Iuliu Maniu și-a dezvoltat interpelarea adresată ministrului de honvezi în chestia cunoscutei sălbătăcii dela Pănade. A arătat cum mai mulți dintre oficeri, iluminați de beaură s'au năpustit împreună cu soldații asupra țaranilor pacinici, măcelărind oameni nevinovați, schingiuind femei și copii. *Trei oameni au rămas schilavi pe toată viața*, mai multe femei și copii au primit rane grave, iar *treizeci* de inși rane mai ușoare. Toate aceste le-a dovedit d-l Maniu cu certificate medicale. A arătat păcătoșia acestei brutalități și nedreptatea că acești oameni chinuți sunt siliți acum să plătească și 800 cor. cheltuielă pentru medici. D-l ministru de honvezi a răspuns că, cu toată părerea de rău nu poate lua nici o dispoziție. Iar săcuiul Nagy György a făcut inteligenta întrerupere: *«Pe D-ta ar trebui să te străpungă în pântec»*. Nu vrem să batjocorim tag-na vizitilor ungurești, asemănând cu tipicul lor această exclamație de om tampit.

Osândit. Zilele aceste a fost osândit la o lună închisoare da stat și 100 cor. amendă, părintele Ilie Bursaș din Bihor, învinuit că din prilejul alegerii trecute în cercul Beiușului, ar fi agitat împotriva neamului maghiar.

Țară fericită. Și cum n'ar fi fericită biata noastră țară? Cum n'ar fi belșug și mulțumire deplină? Ziarele maghiare scriu cu multă mândrie despre serata ce s'a dat deunăzi în palatul contelui Károlyi din Budapesta. Aproape o mie de persoane, floarea harnicei aristocrației maghiare, s'a întâlnit în saloanele splendide ale nobilului conte. *Patrusprezece mii de coroane* s'au cheltuit numai pe *trandafiri* pentru această serată, unde s'a dansat, s'a mâncat, s'a beut până în zori. Și în vreme ce se desfundeau sticlele de șampanie și se ofileau cele treizeci de mii de trandafiri, de sigur nimeni nu s'a gândit că bieții țărani unguri mor de foame prin America.

Povestea unei fete. Din Deva se comunică următoarele: Un caz interesant dă de lucru poliției din Orăștie. Zilele aceste s'a înfățișat la

poliție o țigancă care într-o aleasă limbă germană a declarat că e de origină din Germania și înainte cu un an și jumătate a venit cu tatăl său în Ardeal pentru a da reprezentații de circ în Orăștie și alte orașe. Din Orăștie a trecut cu trăsura sore un sat în timp de noapte. Tatăl ei mergea într-o trăsură, iar dânsa venea în căruța din urmă. Deodată a fost atacată de țigani corturari, cari împreună cu cai și căruț o au dus în pădure unde a fost adormită. Când s'a trezit trupul i-i era spoit cu o materie neagră. O au învățat să fure, să spuie din cărți și o au silit să se mărite cu un țigan schiop. Ajungând în apropierea Orăștiei a fugit din mijlocul țiganilor și s'a înștiințat la poliție. Aici s'a constatat că spusele fetii sunt adevărate și întreagă caravana țiganească a fost arestată.

Din tainele gazetărilor maghiari. În zilele aceste s'a descoperit o urită afacere a unui gazetar ungar din Budapesta. Un anumit *Turján* redactor la *Magyar Hirlap*, organul semioficial al guvernului a fost tras în cercetare pentru șantaj. S'a constatat că acest individ de ani de zile adună zeci de mii din cele mai ordinare localuri sub cuvânt că cu acești bani va cumpăra tăcerea colegilor pentru acoperirea de scandaluri și murdării. La poliție a recunoscut, dar a declarat că banii i-a împărțit cu mai mulți gazetari. Sunt încă patru redactori dela diferite ziare din Budapesta incurcați în această tâlhărie. Afacerea acestor din urmă încă nu e lămurită deplin. Strașnice caractere se găsesc între acei domni cari fac opinia publică la Maghiari și vor să ne învețe pe noi dragoste de țară.

Prigonirea studenților poloni în Berlin. Rectorul universității din Berlin a citat la sine zilele aceste pe studenții poloni dela universitatea din Berlin și le-a cerut să nu se amestece în nici o mișcare de propagandă polonă; a strins mâna fiecărui student cerându-i ca la adunări să folosească limba germană în loc de polonă. Studenții s'au împotrivit și au declarat că nu împlinesc această dorință a rectorului, care nu e întemeiată pe nici o lege.

D'Annunzio iredentist. Cunoscutul scriitor Italian D'Annunzio în ultima dramă „*Corabia*“ a cărei premieră a fost zilele aceste în Roma, atinge coarde iredentiste și face multe aluzii la suferințele Italianilor de sub domnia austriacă. Această tendință a asigurat reușita splendidă a dramei lui D'Annunzio. Un deputat *Faelli* publică în ziarul „*Secolo XIX*“ din Genua un articol în care se face apologia artistului. Scriitorul articolului numește această dramă a lui D'Annunzio un *poem al nădejzilor* cari stăpânesc sufletele poporului Italian. În inima poporului trăiește încă amintirea gloriei antice și se frământă încă sentimentele atâtor credințe ce are în viitor. „De ce se revarsă pe maluri italiene o astfel de mare, asupra căreia nu avem putere, care nu e a noastră? Pe lângă trebuința unei politici de mare putere maritimă, noi simțim cu toții durerea pentru pierderea acelei mări, asupra căreia astăzi drepturile noastre sunt îndoelnice și care e confiscată de câtră o putere cu care numai de silă suntem în alianță. Această mare a fost odinioară întreagă italiană și D'Annunzio a fost răsunetul minunat al cuvântului unui popor întreg când și-a scris drama despre această mare“.

Din Maroco. *Muley Hafid*, noul sultan a proclamat războiul sfânt împotriva Francezilor. Stafetele sultanului umblă țara întreagă și îndeamnă la arme pe musulmani. *Muley Hafid* și-a exprimat nădejdea că împreună cu Casablana toate orașele ocupate de Francezi vor ajunge în mâinile lui și atunci nici un picior de creștin nu va mai rămâne în Maroco. Dar norocul luptelor e încă tot pe partea Francezilor.

Mașina de zburat. *Farman*, care zilele trecute a câștigat premiul de 50.000 franci cu mașina de zburat a făcut în timpul din urmă mai multe încercări în jurul Parisului. Toate încercările au avut rezultat strălucit.

Moartea principelui de Toscana. *Ferdinand IV*, urmașul principilor de Toscana, cari după războiul de neatârnamare al Italiei au rămas numai cu titlul, a murit zilele aceste la Salzburg. Răposatul era părintele lui *Leopold Völfling* și a contesei *Montignoso*, actuala nevastă a artistului *Toselli*.

De toate.

Păreri despre gazetari.

Al. Cehov scrie următoarele într'un ziar rusesc: Am fost odată cu un coleg ziarist în capela unei mănăstiri. Era tocmai o procesiune la care a luat parte și *Pobiedonoscev*, cunoscutul mare procurator al sfântului sinod. Ea a cu starețul și văzându-ne că nu purtăm nici uniformă, nici

haină preotească a întrebat pe stareț cine suntem și cum am ajuns acolo?

— Suntem ziarști, — am răspuns eu, ca să-i ajut starețului care nu știa de noi.

— Da, gazetari, — a răspuns *Pobiedonoscev*, — cu alte cuvinte oameni cari una văd și alta scriu. Ziarști totdeauna scriu ce n'ar trebui, dar nici când nu scriu ce ar fi datorii lor.

Cu aceste cuvinte ne-a părăsit supărat. — Dar și între politicienii de frunte ai actualei Rusii sunt bărbați cari judecă cu totul altfel rostul gazetărilor. Un mare om de stat a caracterizat în următoarele cuvinte nimerite pe gazetari:

— „Gazetarul — zice acest priceput — trebuie să fie un suflet curat ca cel mai nobil om, dar pe lângă aceasta pielea obrazului să-i fie groasă, ca a ipopotamului din Egipt. Nervii lui să fie din oțel; totul trebuie să învețe și totuși să facă pe ignorantul. De multe-ori poate să nu știe nimic, dar trebuie să se poarte ca și când ar ști totul. Ziarul trebuie să-l servească cu tot focul sufletului, primind în schimb onorul, ca după moarte la opt zile nimeni să nu mai vorbească de dânsul.“

Proprietar editor: OCTAVIAN GOGA.

Red. responsabil: OVIDIU GRITTA.

Recomandăm cetitorilor nostri

„LUCEAFĂRUL“

Revistă pentru literatură și artă.

Apare de două ori pe lună sub îngrijirea d-lor

Octavian Goga și Octavian C. Tăslăuanu.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an . . . 12 cor. Ed. de lux . . . 20 cor.

6 luni . . . 6 " " " " " " . . . 10 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor

România și în străinătate:

1 an . . . 16 cor. Ed. de lux . . . 25 cor.

6 luni . . . 8 " " " " " " . . . 13 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamente, plătite înainte sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“,
Sibiu (Nagyszeben).

O potrivită lectură pentru copii

Atragem atențiunea părinților, directorilor și directoarelor de școale asupra colecției:

Biblioteca Copiilor și a Tinerimii

← A. O. Maior →

din care a apărut acuma volumul al III-lea cu 20 de ilustrațiuni artistice și cu colaborarea prețioasă a d-lor: *I. Al. Brătescu-Voinesti, Mihail Sadoveanu, Oct. Goga, Maria Cunțan, I. A. Bassarabescu și A. O. Maior.*

Volumul frumos și solid legat se vinde:

În Austro-Ungaria: 1 cor. — În România și străinătate: 1 Leu 30 bani plus porto 15 bani.

Toate trei volumele se pot comanda dela orice librărie românească și dela *Administrația revistei „Luceafărul“* Sibiu (Nagyszeben).

Banca de asigurare

„TRANSSYLVANIA“

← din Sibiu →

întemeiată la anul 1868

în Sibiu, str. Cîsnădiei Nr. 5 (edificiile proprii).

Fonduri de întemeiere și de rezervă 2.120.131.91 cor.

asigurează în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune,

edificii de orice fel, mărfuri, mobile, vite, produse economice etc.

asupra vieții

în toate combinațiile: capitale pentru cazul morții, asigurări de zestre, de copii, de studii, rente pe viață etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală.

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului scadent la decedare.

Valori asigurate contra incendiului: 94.975.294 — coroane.

Capitale asigurate asupra vieții: 9.293.195 — coroane.

Dela întemeiere s'au solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4.295.120.15 coroane,

pentru capitale asigurate pe viață 3.760.810.21 coroane.

Oferte și orice informațiuni se pot lua dela: Direcțiune în Sibiu, str. Cîsnădiei Nr. 5, etajiu I, curtea I, și la agenturile principale din Arad, Brașov, Cluj și Bistrița, cum și dela subagenții din toate comunele mai mari.